

ARAŞTIRMA / RESEARCH

Sağlık Bilimleri Öğrencilerinin Alzheimer Hastalığı ve Demansa Yönelik Bilgi ve Tutumları

Knowledge and Attitudes of Health Sciences Students towards Alzheimer's Disease and Dementia

Ahsen ERİM , Hülya YÜCEL

Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Hamidiye Sağlık Bilimleri Fakültesi, İstanbul, Türkiye

Geliş tarihi/Received: 22.09.2021

Kabul tarihi/Accepted: 30.06.2022

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:

Ahsen ERİM, Arş. Gör.
Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Hamidiye Sağlık
Bilimleri Fakültesi, İstanbul, Türkiye
E-posta: ahsen.erim@sbu.edu.tr
ORCID: 0000-0002-3191-6236

Hülya YÜCEL, Doç. Dr.
ORCID: 0000-0002-7078-8361

Bu çalışma, Gevher Nesibe 8. Uluslararası
Sağlık Bilimleri Kongresi'nde sözel bildiri olarak
sunulmuştur.

Öz

Amaç: Alzheimer hastalığı ve demans, dünyada yaygınlık oranı gittikçe artan önemli bir sağlık sorunu olmaktadır. Bu çalışmada sağlık bilimleri öğrencilerinin Alzheimer Hastalığı ve demansa yönelik bilgi ve tutumlarının incelenmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Çalışmanın örneklemini, bir devlet üniversitesinin Sağlık Bilimleri Fakültesi'nin aktif altı bölümünde öğrenim görmekte olan 375 öğrenci oluşturmaktadır (Ortalama yaş = 21,17 ± 3 yıl). Çevrimiçi olarak verilerin toplandığı bu çalışmada, Alzheimer Hastalığı Bilgi Ölçeği ve Demans Tutum Ölçeği veri toplama araçları olarak kullanılmıştır. Katılımcıların demografik özelliklerinin tanımlanabilmesi sayı, yüzde dağılımı ve AHBÖ'ye verdikleri yanıtlar için ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanmıştır. Her iki ölçekten alınan puanlar arası ilişkiye bakılmış ve bu puanların demografik değişkenlere göre ilişkisi incelenmiştir.

Bulgular: Katılımcıların Alzheimer Hastalığı Bilgi Ölçeği'nden elde ettikleri puan ortalamalarının 19,15±2,7 olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmada, dördüncü ve üçüncü sınıf öğrencilerinin, birinci sınıf öğrencilerine ($\chi^2=8,461$; $p=0,037$) ve konu ile ilgili daha önce ders alan öğrencilerin, almayanlara ($Z=-2,681$; $p=0,007$) kıyasla bilgi düzeyleri anlamlı olarak daha fazla çıkmıştır. Konuya ilişkin bilgi düzeyi ile tutumlar arasında zayıf düzeyde pozitif bir ilişkinin olduğu görülmüştür (Spearman Korelasyon Analizi; $r=0,203$; $p<0,001$).

Sonuç: Bu çalışmanın sonuçlarından yola çıkarak sağlık bilimleri öğrencilerinin Alzheimer hastalığı ve demansa yönelik bilgi ve tutumlarını geliştirici ders içeriklerine ihtiyaç duyulduğu söylenebilir. Bu konuda öğrencilerin disiplinler arası bir eğitim almalarının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Alzheimer hastalığı, demans, öğrenciler, sağlık bilimleri.

Abstract

Objective: Alzheimer's Disease and dementia, are important health problems with an increasing prevalence in the world. In this study, it was aimed to examine the knowledge and attitudes of health sciences' students toward Alzheimer's Disease and dementia.

Material and Method: The sample of the study consists of 375 students studying at the active six departments of the Faculty of Health Sciences of a state university (mean age = 21.17 ± 3 years). Alzheimer's Disease Knowledge Scale and Dementia Attitude Scale were used as online data collection tools in this study. The relationship between the scores obtained from both scales and the relationship of these scores according to demographic variables were examined.

Results: It was determined that the mean score obtained by the participants from the Alzheimer's Disease Information Scale was 19.15±2.7. The level of knowledge of fourth and third-year students ($\chi^2=8,461$; $p=0,037$) and students who took a lecture before on the subject ($Z=-2,681$; $p=0,007$) were significantly higher than those first-year students and did not take any lecture. It was observed that there was a weak but positive relationship, between the level of knowledge about Alzheimer's Disease and attitudes (Spearman Correlation Analysis; $r=0,203$; $p<0,001$).

Conclusion: Based on the results of this study, it can be said that there is a need for course content that improves the knowledge and attitudes of health sciences, students, towards Alzheimer's Disease and Dementia. It is thought that it would be beneficial for students to receive an interdisciplinary education related to this topic.

Keywords: Alzheimer's disease, dementia, students, health sciences.

1. Giriş

Demans, yaşlanma ile birlikte dünyada görülme sıklığı gittikçe artan önemli bir sağlık sorunu olmaktadır (1). Demanslı yaşlı birey sayısının dünya genelinde 2030 yılında yaklaşık 63 milyona ve 2050 yılında ise yaklaşık 114 milyona ulaşabileceği tahmin edilmektedir (2). Alzheimer hastalığı (AH) ise tüm demans türleri içerisinde en sık görülenidir (1). AH, çeşitli nöropsikiyatrik ve davranışsal problemler ile birlikte bilişsel ve günlük yaşam aktivitelerindeki bozulmalar ile karakterize olan progresif nörodejeneratif bir hastalıktır (3).

AH, bireyin yaşam kalitesi üzerinde önemli olumsuz etkilere ve hatta ölüme varan sonuçlara yol açabilmektedir (4). AH'si olanlar çevrelerindeki bireyler tarafından da olumsuz tutumlara maruz kalabilmektedirler (5). Günümüz koşullarında AH'nin kesin bir tedavisi henüz mümkün değildir. Hastalığın önlenmesi ve/veya yavaşlatılmasına yönelik araştırmalara rastlanmaktadır (4). Sağlık profesyonellerinin demans yönetimi konusundaki eğitimleri, demanslı bireylere yüksek kaliteli bakım sunulabilmesi için önemli bir gerekliliktir (6). Örneğin kişilere özel fiziksel egzersizlerin programlanması için fizyoterapistlere (1), var olan becerilerini mümkün olduğu kadar bağımsız ve en iyi şekilde kullanabilmeleri için ergoterapistlere (7), sosyal hizmet müdahaleleri için sosyal hizmet uzmanlarına (8), diyet programları ile bozukluğun seyrini olumlu yönde etkileyebilmek için diyetisyenlere (9), işitsel rehabilitasyon için odyologlara (10) ve dil, iletişim, beslenme ve yutma konularında danışmanlık için de dil ve konuşma terapistlerine (11) gereksinim duyulabilmektedir. AH, demans vakalarının çoğunluğunu oluşturduğu için bu hastalık hakkında bilgi sahibi olmak klinisyenler için önemlidir (12).

Konu ile ilgili uzmanların AH ve demansa yönelik bilgi ve tutumlarının, klinik müdahalelerini etkileyebileceği düşünülmektedir. Bu nedenle belirtilen mesleklerde eğitim görmekte olan sağlık bilimleri öğrencilerinin, AH ve demansa yönelik belirli bir bilgi birikimi ile mezun olmaları gerektiği söylenebilir. Diğer bir deyişle, sağlık bilimleri öğrencilerinin AH ve demansa yönelik aldıkları eğitimin, mezuniyet sonrası uygulamalarında etkili olabileceği öngörülmektedir. Bu doğrultuda, sağlık bilimleri öğrencilerinin konu ile ilgili bilgi ve tutumlarının bilinmesinin, AH ve demansa yönelik ders içeriklerinde yapılabilecekler hakkında fikir verebileceği düşünülmektedir. Uluslararası alanyazında tıp fakültesi öğrencilerinin (13), üniversite öğrencilerinin (14, 15), sağlık bilimleri öğrencilerinin (16), dil ve konuşma terapistlerinin ve dil ve konuşma terapisi bölümü öğrencilerinin (17), hemşirelik öğrencilerinin (18), sağlık çalışanlarının (19) ve psikologların (12) AH ve demansa yönelik bilgi ve tutumlarını inceleyen çeşitli çalışmalara rastlanmıştır; ancak ulusal alanyazında bir farkındalık çalışmasına ulaşılamamıştır. Bu bilgiler ışığında bu ulusal çalışmanın amacı, sağlık bilimleri öğrencilerinin AH ve demansa yönelik bilgi ve tutumlarının incelenmesi olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda aşağıda belirtilen sorulara yanıtlar aranmıştır:

1) Öğrencilerin Alzheimer Hastalığı Bilgi Ölçeği'ndeki maddelere verdikleri doğru yanıtların ortalama puan ve aralık değerleri nasıldır?

2) Öğrencilerin demografik özelliklerine göre Alzheimer Hastalığı Bilgi Ölçeği'nden aldıkları puanlar farklılaşmakta mıdır?

3) Öğrencilerin demografik özelliklerine göre, Demans Tutum Ölçeği toplam ve alt boyut puanlarından aldıkları puanlar farklılaşmakta mıdır?

4) Öğrencilerin Alzheimer Hastalığı Bilgi Ölçeği'nden elde ettikleri puanlar ile Demans Tutum Ölçeği puanları arasında bir ilişki bulunmakta mıdır?

2. Gereç ve Yöntem

Çalışma tipi, tanımlayıcı ve ilişki arayıcı olarak belirlenmiştir. Alzheimer Hastalığı Bilgi Ölçeği ve Demans Tutum Ölçeği toplam ve alt boyut puanları arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

2.1. Veri Toplama Araçları

2.1.1. Demografik Veri Toplama Formu: Bu form araştırmacılar tarafından katılımcıların tanımlayıcı özelliklerini tespit edebilmek amacı ile oluşturulmuştur. Form içerisinde katılımcıların öğrenim gördükleri bölüm, sınıf düzeyi, cinsiyet, yaş, demanslı bir tanıdığı olup olmadığı, güncel durumda demanslı bir kişiye bakım verip vermeme durumu ve konu ile ilgili daha önce eğitim alıp almama durumlarını değerlendiren yedi adet demografik soru maddesi yer almaktadır.

2.1.2. Alzheimer Hastalığı Bilgi Ölçeği (AHBÖ): Yılmaz ve Çolak tarafından Türkçe'ye uyarlaması yapılan ölçek 30 maddeden oluşmakta ve AH'ye yönelik bilgi düzeyini değerlendirmektedir. Ölçek maddelerine doğru-yanlış değerlendirilerek yanıt verilebilmekte ve katılımcılar doğru yanıtlandıkları her madde için bir puan almaktadırlar. Ölçekten alınabilecek puanlar, 0 ile 30 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan puanın artması, bilgi düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçek maddelerinin güçlük indeks değerleri 0,24 ile 0,75 arasında değişirken ayırt edicilik indeksi ise 0,10'un üzerinde olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin güvenilirliğinin değerlendirilebilmesi için hesaplanan test-tekrar test güvenilirliği 0,81, Kuder-Richardson 20 katsayısı 0,74'tür (20).

2.1.3. Demans Tutum Ölçeği (DTÖ): Çetinkaya ve ark. tarafından Türkçe'ye uyarlaması yapılan ölçek, "Destekleyici tutum", "Kabullenici tutum" ve "Dışlayıcı tutum" olarak adlandırılan üç faktörden ve 20 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, 1' den (kesinlikle katılmıyorum) 7' ye (kesinlikle katılıyorum) kadar Likert tipte hazırlanmıştır. Yirmi maddelik ölçeğin, altı maddesi ters maddedir (2,6,8,9,16,17). Ölçekten alınan puan arttıkça destekleyici ve kabullenici tutum artarken, dışlayıcı tutum azalmaktadır. Ölçeğin Cronbach alfa değeri 0,84'tür. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda uyum iyiliği değerleri RMSEA=0,076, ki-kare/sd=2,86 ve CFI=0,93 olarak hesaplanmıştır (21).

2.2. Katılımcılar ve Uygulama

Çalışmada olasılıklı olmayan örnekleme yöntemlerinden elverişlilik örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Bu yöntemde öğeler, araştırmacı tarafından elverişli oldukları için örneklem olarak seçilmektedirler. Bu örnekleme yöntemi; zaman ve ekonomik açıdan avantaj sağlamakla birlikte olasılık hesabı yapma imkanı vermemektedir (22). Hazırlanan formlar, Microsoft Teams sistemi üzerinden çevrimiçi formata dönüştürülmüş ve belirlenen katılımcı gruplarına e-posta aracılığı ile link daveti üzerinden ulaştırılmıştır. Çalışmanın örneklemini, Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hamidiye Sağlık Bilimleri Fakültesinde

Beslenme ve Diyetetik, Dil ve Konuşma Terapisi, Ergoterapi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon, Odyoloji ve Sosyal Hizmet bölümlerinde öğrenim görmekte olan 375 öğrenci oluşturmaktadır. Anket linki altı farklı sağlık bölümünde eğitim gören toplam 1750 öğrenciye iletilmiş olup çalışmaya katılım oranı %21.4'tür. Katılımcıların yaş ortalamaları $21,17 \pm 3$ (18-37) yıl, 334'ü (%89,1) kadın, 41'i (%10,9) ise erkektir. Öğrencilerin 124'ü (%33,1) 1.sınıf, 66'sı (%17,6) 2.sınıf, 106'sı (%28,3) 3.sınıf, 79'u (%21,1) da 4.sınıf öğrencisidir. Katılımcı öğrencilerin 122'si (%32,5) Dil ve Konuşma Terapisi, 38'i (%10,1) Beslenme ve Diyetetik, 9'u (%2,4) Sosyal Hizmet, 83'ü (%22,1) Ergoterapi, 45'i (%12) Fizyoterapi ve Rehabilitasyon ve 78'i (%20,8) de Odyoloji bölümlerinde okumaktadır.

AH ve demans ile ilgili tanımlayıcı özelliklere bakıldığında; 'Ailenizde AH'si olan birisi var mı?' sorusuna katılımcı öğrencilerin 313'ü (%83,5) 'Hayır', 62'si (%16,5) de 'Evet' cevabını vermiştir. 'Şu anda AH'si olan bir yakınınıza bakım vermekte misiniz?' sorusuna katılımcı öğrencilerin 365'i (%97,3) 'Hayır', 10'u (%2,7) da 'Evet' cevabını vermiştir. 'Daha önce AH konusu derslerinizde geçti mi?' sorusuna katılımcı öğrencilerin 95'i (%25,3) 'Hayır', 280'i (%74,7) de 'Evet' cevabını vermiştir. 'AH hakkında bir kurs ya da seminere katıldınız mı?' sorusuna katılımcı öğrencilerin 347'si (%92,5) 'Hayır', 28'i (%7,5) de 'Evet' cevabını vermiştir.

2.3. Verilerin Analizi

Verilerin analizi için SPSS 21.0 (NY IMB Corp., 2012) paket programı kullanılmıştır. Katılımcıların demografik özelliklerinin tanımlanabilmesi sayı, yüzde dağılımı ve AHBÖ'ye verdikleri yanıtlar için ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanmıştır. Verilerin normal dağılıma uygunluğu Shapiro-Wilk normallik testi ile değerlendirilmiştir (Ek 1 (Tablo 1-16)). Öğrencilerin AHBÖ puanlarının demografik değişkenlere göre incelenmesinde Kruskal Wallis veya Mann Whitney U testlerinden faydalanılmıştır. AHBÖ toplam puanları ile DTÖ puanları arasındaki ilişkilerin incelenmesinde Spearman korelasyon analizi kullanılmıştır. Öğrencilerin DTÖ puanlarının demografik değişkenlere göre incelenmesinde Mann Whitney U testi veya Bağımsız gruplarda t testinden faydalanılmıştır.

3. Bulgular

Öğrencilerin AHBÖ'deki maddelere verdikleri doğru yanıtların tanımlayıcı istatistikleri Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1. Öğrencilerin AHBÖ'deki Maddelere Verdikleri Doğru Yanıtların Betimsel İstatistikleri

	n	Ortanca	Min	Max	Ort.	SS	Çarpıklık	Basıklık	Shapiro-Wilk	P
AHBÖ toplam puanı	375	19	13	26	19,15	2,7	0,048	-0,154	0,98	<0,001*

AHBÖ: Alzheimer Hastalığı Bilgi Ölçeği, *p<0,01

Katılımcı öğrencilerin AHBÖ toplam puan ortalaması $19,15 \pm 2,7$ olup, alınan en düşük puan 13, en yüksek puan ise 26'dır.

Öğrencilerin cinsiyetlerine, okudukları bölümlere, ailede AH olan birisinin varlığı ve AH'si olan birisine bakım verme durumlarına göre AHBÖ toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (Mann Whitney u test; p>0,05) (Ek 1).

Katılımcıların sınıf düzeylerine ve daha önceden AH hakkında ders alma durumlarına göre AHBÖ toplam puanları arasındaki farklılıklara ilişkin bulgular, sırasıyla Tablo 2 ve Tablo 3'te gösterilmektedir.

Tablo 2. Öğrencilerin AHBÖ'deki Maddelere Verdikleri Doğru Yanıtların Sınıf Düzeylerine Göre İncelenmesi

Sınıf Düzeyi	N	Sıra Ortalaması	X ²	sd	p
AHBÖ toplam puanı	1.Sınıf	124	167,37	8,461	3
	2.Sınıf	66	183,65		
	3.Sınıf	106	202,38		
	4.Sınıf	79	204,73		

AHBÖ: Alzheimer Hastalığı Bilgi Ölçeği, *p<0,05

Tablo 2'ye göre, katılımcı öğrencilerin sınıf düzeylerine göre AHBÖ toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır (Kruskal Wallis test; p=0,037<0,05). Bu fark 1.sınıf ile 3.sınıf (Mann whitney u test; p=0,014<0,05) ve 1.sınıf ile 4.sınıf (Mann Whitney u test; p=0,017<0,05) arasındaki farklardan kaynaklanmaktadır.

Tablo 3. Öğrencilerin AHBÖ'deki Maddelere Verdikleri Doğru Yanıtların AH'nin Daha Önce Ders İçerisinde Geçme Durumuna Göre İncelenmesi

Daha önce AH derslerinizde geçti mi?	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	p
AHBÖ toplam puanı	Hayır	95	162,41	10,869	-2,681	0,007*
	Evet	280	196,68			

AHBÖ: Alzheimer Hastalığı Bilgi Ölçeği, AH: Alzheimer Hastalığı, *p<0,01

Tablo 3'e göre; katılımcı öğrencilerin 'Daha önce AH konusu derslerinizde geçti mi?' sorusuna verdikleri cevaplara göre AHBÖ toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır (Mann Whitney u test; p=0,007<0,01).

Öğrencilerin DTÖ'den elde ettikleri puanların AH'si olan bir yakınlarına bakım verme durumuna göre incelenmesine ilişkin bulgular, Tablo 4'te gösterilmektedir.

Tablo 4. Öğrencilerin DTÖ'den Elde Ettikleri Puanların AH'si Olan Bir Yakınlarına Bakım Verme Durumuna Göre İncelenmesi

Şu anda AH'si olan bir yakınınıza bakım vermekte misiniz?	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	Z	p
Destekleyici Tutum	Hayır	365	189,43	1304	-1,544	0,123
	Evet	10	135,90			
Kabulleniçi Tutum	Hayır	365	190,02	1087	-2,187	0,029*
	Evet	10	114,20			
Dışlayıcı Tutum	Hayır	365	187,67	1705,5	-0,354	0,723
	Evet	10	199,95			
DTÖ Toplam Puan	Hayır	365	189,32	1343	-1,426	0,154
	Evet	10	139,80			

DTÖ: Demans Tutum Ölçeği, AH: Alzheimer Hastalığı, *p<0,05

Katılımcıların 'Şu anda AH'si olan bir yakınınıza bakım vermekte misiniz?' sorusuna verdikleri cevaplara göre Kabullenici Tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır (Mann Whitney u test; $p=0,029<0,05$). Soruya 'Hayır' diyenlerin Kabullenici Tutum puanları, 'Evet' diyenlerin Kabullenici Tutum puanlarından daha fazladır (Tablo 4).

Katılımcıların 'Daha önce AH konusu derslerinizde geçti mi?' sorusuna verdikleri cevaplara göre Destekleyici Tutum, Kabullenici Tutum ve Dışlayıcı Tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (Mann Whitney u test; $p>0,05$). Katılımcıların 'Daha önce AH konusu derslerinizde geçti mi?' sorusuna verdikleri cevaplara göre DTÖ Toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur (Bağımsız gruplarda t testi; $p>0,05$) (Ek 1).

Katılımcıların 'Ailenizde AH olan birisi var mı?' sorusuna verdikleri cevaplara göre Destekleyici Tutum, Kabullenici Tutum ve Dışlayıcı Tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (Mann Whitney u test; $p>0,05$). Katılımcıların 'Ailenizde AH'si olan birisi var mı?' sorusuna verdikleri cevaplara göre Demans Tutum Ölçeği Toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur (Bağımsız gruplarda t testi; $p>0,05$) (Ek 1).

Öğrencilerin AHBÖ'den elde ettikleri puanlar ile DTÖ toplam ve alt boyut puanları arasındaki ilişkilere ilişkin bulgular, Tablo 5'te sunulmaktadır.

Tablo 5. Öğrencilerin AHBÖ'den Elde Ettikleri Puanlar ile DTÖ Toplam Ve Alt Boyut Puanları Arasındaki İlişki

	Destekleyici Tutum	Kabullenici Tutum	Dışlayıcı Tutum	DTÖ Toplam Puan
AHBÖ toplam puanı	r	,191**	,166**	,131*
	p	<0,001	,001	,011
	N	375	375	375

AHBÖ: Alzheimer Hastalığı Bilgi Ölçeği, DTÖ: Demans Tutum Ölçeği, * $p<0,05$; ** $p<0,01$

Tablo 5'e göre; öğrencilerin AHBÖ toplam puanları ile Destekleyici Tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönlü, düşük düzeyde bir korelasyon bulunmuştur (Spearman Korelasyon Analizi; $r= 0,191$; $p<0,001$). Öğrencilerin AHBÖ toplam puanları ile Kabullenici Tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönlü, düşük düzeyde bir korelasyon bulunmuştur (Spearman Korelasyon Analizi; $r= 0,166$; $p=0,001<0,01$). AHBÖ toplam puanları ile Dışlayıcı Tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönlü, düşük düzeyde bir korelasyon bulunmuştur (Spearman Korelasyon Analizi; $r= 0,131$; $p=0,011<0,05$). Öğrencilerin AHBÖ toplam puanları ile Demans Tutum Ölçeği Toplam Puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönlü, düşük düzeyde bir korelasyon bulunmuştur (Spearman Korelasyon Analizi; $r= 0,203$; $p<0,001$).

4. Tartışma

Bir devlet üniversitesinin Sağlık bilimleri ile ilgili tüm bölümlerinde okuyan öğrencilerinde AH ve demansa yönelik bilgi ve tutumların incelendiği bu çalışma sonucunda, katılımcıların AHBÖ'den elde ettikleri puan ortalamalarının 19,15 olduğu görülmüştür. Ölçekten

alınabilecek en yüksek puanın 30 en düşük puanın ise 0 olduğu göz önüne alınca (20) katılımcıların doğru yanıt verme oranlarının %63,8 olduğu söylenebilir. AHBÖ kullanılarak dil ve konuşma terapistleri ve dil ve konuşma terapisi öğrencileri ile yürütülen bir çalışmada da bu çalışmaya benzer olarak katılımcı öğrencilerin ölçekten elde ettikleri puan ortalamaları 19,6 olarak belirtilmiştir (17). Nepal'de üniversite öğrencilerinin AH'ye yönelik bilgi düzeylerinin AHBÖ ile incelendiği bir çalışmada, öğrencilerin elde ettikleri puan ortalaması 15,45 olmuştur (14). Amerika'da üniversite öğrencileri ile yürütülen bir çalışmada, öğrencilerin elde ettikleri AHBÖ puan ortalaması 20,78 olarak bulunmuştur (15). Çin'de sağlık bilimleri öğrencilerinin AH ve demansa yönelik bilgi ve tutumlarının incelendiği çalışmada ise öğrencilerin puan ortalamaları 18,92 olmuştur (16).

Bununla birlikte bu çalışmada, dördüncü ve üçüncü sınıf öğrencilerinin, birinci sınıf öğrencilerine ve konu ile ilgili daha önce ders alan öğrencilerin, almayanlara kıyasla bilgi düzeylerinin anlamlı olarak daha fazla olduğu görülmüştür. Nitekim Dong ve ark. tarafından Çinli sağlık bilimleri öğrencileri ile yürütülen bir çalışmada da sınıf düzeyi arttıkça AH'ye yönelik bilgi düzeyinin arttığı görülmüştür (16). Bu durum konu ile ilgili verilen eğitimin önemini göstermektedir. Bu sonuca benzer biçimde Nepal'de tıp fakültesi öğrencilerinin AH'ye yönelik bilgi düzeylerinin incelendiği bir çalışmada da dördüncü sınıf öğrencilerinin, birinci sınıf öğrencilerine ve konu ile ilgili eğitim alanların almayanlara kıyasla daha yüksek AHBÖ puanı elde ettikleri görülmüştür (13). Benzer biçimde Eshbaugh, üniversite öğrencilerinin AH'ye yönelik bilgi düzeylerini incelediği çalışmasında; konu ile ilgili daha önce eğitim aldığı belirten katılımcıların, eğitim almayanlara kıyasla daha yüksek bilgi düzeylerine sahip olduklarını ifade etmiştir (15). Saccasan ve Scerri tarafından yürütülen çalışmada da eğitim alan dil ve konuşma terapisi bölümü öğrencilerinin, AHBÖ'den daha yüksek puanlar aldıkları bulunmuştur (17). Smyth ve ark. tarafından Avustralya'da sağlık çalışanları ile yapılan çalışmada da Alzheimer ile ilgili eğitim alan katılımcıların AHBÖ puanları daha yüksek çıkmıştır (19).

Bu çalışmada, katılımcı öğrencilerin cinsiyet, okudukları bölüm, ailede AH olan birisinin olması ya da AH olan birisine bakım verilmesi durumlarına göre AH'ye yönelik bilgi düzeyleri farklılaşmamıştır. Bu sonuca paralel olarak Nepal'de üniversite öğrencileri ile yürütülen çalışmada, cinsiyetin AHBÖ skorları ile ilişkisi olmadığı bulunmuştur (14). Eshbaugh çalışmasında katılımcı öğrencilerin sevdiği bir bireyin AH olma durumlarının, AHBÖ skorları ile ilişkisi olmadığını belirtmiştir (15). Öte yandan hemşirelik öğrencilerinin AH'ye yönelik bilgi düzeylerinin incelendiği bir çalışmada ise konu ile ilgili eğitim alma ya da sınıf düzeyinin yüksek olması ile birlikte demanslı birey ile klinik deneyimin olması durumlarının, AH'ye yönelik bilgi düzeyi ile ilişkili olduğu görülmüştür (18). Ayrıca Dong ve ark. tarafından yürütülen araştırmada ise sağlık ve tıp konularında bilgili bir aile üyesinin varlığı ve demansa yönelik ilgi duyma gibi faktörlerin, AH'ye yönelik bilgi düzeyi ile ilişkili olduğu görülmüştür (16). Bu doğrultuda, Türkiye'de yürütülecek gelecek araştırmalarda demanslı birey ile klinik deneyime sahip olma, sağlık ve tıp konularında bilgili bir aile üyesinin varlığı ve demansa yönelik ilgi duyma gibi faktörlerin AH'ye yönelik bilgi düzeyi üzerindeki etkisi de incelenebilir.

Katılımcıların DTÖ toplam ve alt boyut puanlarının ailede AH olan birisinin olması ya da daha önce konu ile ilgili ders alma durumlarına göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Benzer biçimde Saccasan ve Scerri tarafından yapılan çalışmada da katılımcı öğrencilerin demografik özelliklerinin, demansa yönelik tutumlar üzerinde etkisi olmadığı ifade edilmiştir (17). Ancak demanslı bir birey ile kurulan doğrudan bağlantının, bireylerin demansa yönelik tutumlarında olumlu etkisi olduğunu gösteren çeşitli araştırmalara da rastlanmaktadır (23-25). Ayrıca alanyazında bilgi ve tutumların gelişmesinde klinik deneyimin yanı sıra olumlu rol model ve çevresel faktörlerin de etkili olabildiği belirtilmektedir (26).

Bunlarla birlikte, bu çalışmada AH olan birisine bakım vermeyen öğrencilerin, bakım veren öğrencilere kıyasla Kabullenici Tutum alt boyut skorları daha yüksek bulunmuştur. Kabullenici Tutum içerisinde yer alan maddelere bakıldığında 'AH ve benzer rahatsızlıkları olan insanlarla etkileşimden keyif almak mümkündür', 'AH ve benzer rahatsızlıkları olan insanlar hayattan keyif alabilir' şeklinde duruma ilişkin kabulü yansıtan maddelere rastlanmaktadır (21). Alanyazına bakıldığında, AH'si olan bireylere bakım veren kişilerin tükenmişlik yaşayabileceğinden bahsedilmektedir (27). Buradan yola çıkarak AH'si olan birisine bakım vermeyen öğrencilerin, bakım verenlere kıyasla bu alt boyuttan daha yüksek puanlar almaları, bakım verenlerin duruma ilişkin yaşadıkları tükenmişlik durumunun bir yansıması olabilir. Ancak bu sadece bir varsayım olup daha kapsamlı yorumlar yapabilmek için mevcut çalışmanın bulguları yeterli değildir. AH olan birisine bakım veren ve vermeyen öğrencilerin DTÖ ile birlikte tükenmişlik düzeyleri de incelenerek daha ayrıntılı sonuçlara ulaşılabılır.

Alanyazında sağlık bilimleri öğrencilerinin AH ve demansa yönelik bilgi ve tutumlarını geliştirme konusunda onların demanslı hastalar ile daha fazla temas kurmalarına ilişkin fırsatların sunulması önerilmektedir (16). Ayrıca öğrencilere yönelik demansın tanımı, sıklığı, yaygınlığı, demanslı bireylerin ve ailelerin yaşadıkları zorluklar hakkında bilgilendirici eğitimlerin, öğrencilerin AH ve demansa yönelik bilgi ve tutumları üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Söz konusu eğitimlerde çeşitli simülasyon uygulamalarından da faydalanılabilmektedir. Öğrencilerin teorik bilgilerinin artırılmasının yanı sıra demanslı bireyler ile olan klinik deneyimlerinin artırılması da bir diğer önemli gerekliliktir (28). Çalışmamızda AH bilgi düzeyi ile demans tutumları arasında ise düşük düzeyde de olsa pozitif bir ilişkinin olduğu görülmüştür.

5. Sonuç ve Öneriler

AH ve demanslı bireylere ve ailelerine, çeşitli alanlarda mezuniyetleri sonrasında hizmet verecek olan sağlık bilimleri öğrencilerinin konuya ilişkin bilgi ve tutumlarının incelenmesi önem taşımaktadır. Doğru bilgi ile birlikte demanslı bireylere yönelik destekleyici ve kabullenici tutuma sahip bireylerin konu ile ilgili daha sağlıklı yönlendirmeler yapabileceği varsayılmaktadır.

Bu çalışmanın sonuçlarından yola çıkarak sağlık bilimleri öğrencilerinin AH ve demansa yönelik bilgi ve tutumlarını geliştirici ders içeriklerine ihtiyaç duyulduğu söylenebilir. AH ve demansa yönelik teorik bilginin ve demanslı bireylerin ve ailelerin yaşadıkları zorlukların ders kapsamında ele alınmasının, öğrencilerin demanslı bireylere yönelik bilgi ve tutumlarını olumlu yönde etkileyebileceği

düşünülmektedir. Sağlık bilimleri öğrencilerinin bilgi ve tutumlarının gelişmesinin ise mezuniyet sonrası demanslı bireylere ve demanslı bireylerin ailelerine yönelik klinik uygulamalarını etkileyebileceği öngörülmektedir. Bu doğrultuda farklı sağlık bilimleri bölümlerinde eğitim görmekle olan öğrencilerin fakültede diğer bölümler ile birlikte alabilecekleri zorunlu dersler içerisinde demansa yönelik bir ders eklenebilir. Ayrıca demansa yönelik seminerlerin düzenlenmesi ve konunun hem demanslı birey hem de ailesinin bakış açısından aktarılması, öğrencilerin hastalara olan klinik yaklaşımlarını olumlu yönde etkileyebilir. Ek olarak, öğrencilerin demansa yönelik birbirleri ile edindiklerini paylaşabilecekleri disiplinler arası bir eğitim almalarının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmanın çeşitli sınırlılıkları da bulunmaktadır. Örneğin katılımcı sayısı, tek bir üniversiteden 375 öğrenci ile sınırlıdır. Çalışmaya katılım oranı düşüktür. Çalışmanın COVID-19 salgını sürecinde yapılmış olmasının ve bu dönemde çok sayıda çevrimiçi anket yolu ile çalışmalar yürütülmesinin, öğrencilerin anket yöntemi ile yapılan çalışmalara katılma konusundaki isteksizlikleri üzerinde etkili olabileceğini düşünmekteyiz. Dolayısı ile bu çalışma, farklı üniversiteleri de dahil ederek örneklem sayısını artırarak tekrarlanabilir ve ayrıca mezun olmuş sağlık meslek elemanlarını da kapsayacak biçimde genişletilebilir. Daha çok kişiye ulaşılarak yapılan başka bir çalışmada sonuçlar fakültenin farklı bölümlerine göre ayrılarak irdelenebilir, böylece her bir bölüm kendine özel noktalara değinerek AH ve demans konusuna farklı bakış açıları ile vurgu yapılabilir. Ek olarak, bu çalışma içerisinde AHBÖ'ye ilişkin madde bazlı analiz bulguları ele alınmamıştır. İleriki araştırmalarda öğrencilerin bilgi düzeyi eksikliklerinin hangi konularda olduğu daha detaylı biçimde incelenebilir. Gelecek çalışmalarda AH ve demansa yönelik bilgi ve tutumları geliştirmeye yönelik eğitim programları geliştirilerek öğrenciler üzerindeki etkisi de araştırılabilir.

6. Alana Katkı

Ulaştığımız çalışmalar dahilinde mevcut çalışmanın, ülkemizde geçerlik ve güvenilirlikleri tamamlanmış güncel AHBÖ ve DTÖ'nün birlikte kullanılarak yürütülen konu ile ilgili ilk araştırma makalesi olması gerekçesi ile önemli olduğunu düşünüyoruz. AH ve demanslı bireylere hizmet konusunda mezuniyetleri sonrasında önemli rol ve sorumlulukları bulunan sağlık bilimleri öğrencilerinin, söz konusu hizmetlerini yerine getirebilmeleri için öncelikle konuya ilişkin teorik bilgilerinin olması ve demanslı bireylere yönelik olumlu tutum geliştirmeleri gerekmektedir. Bu anlamda, bu çalışmanın verileri uygulama alanının iyileştirilebilmesi adına lisans düzeyinde yapılabilecekler konusunda da fikir verebilir.

Araştırmanın Etik Yönü

Çalışmamız Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hamidiye Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu tarafından onaylandı (Tarih: 12.03.2021, Karar No: 9/38). Çalışma uluslararası Helsinki Deklarasyonu'na uygun biçimde yürütülmüştür. Ayrıca çalışmanın katılımcıları, gönüllü bilgilendirilmiş onam formunu doldurmuşlardır.

Çıkar Çatışması

Bu makalede herhangi bir nakdi/aynı yardım alınmamıştır. Herhangi bir kişi ve/veya kurum ile ilgili çıkar çatışması yoktur.

Yazarlık Katkısı

Fikir/Kavram: AE; **Tasarım:** AE, HY; **Denetleme:** AE, HY; **Kaynak ve Fon Sağlama:** AE, HY; **Malzemeler:** AE, HY; **Veri Toplama ve/veya İşleme:** AE, HY; **Analiz/Yorum:** AE, HY; **Literatür Taraması:** AE; **Makale Yazımı:** AE; **Eleştirel İnceleme:** HY.

Ek.1.**Kaynaklar**

- Keleş E, Özalevli S. Alzheimer hastalığı ve tedavi yaklaşımları. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi. 2018;3(2):39-42.
- Wimo A, Winblad B, Aguero-Torres, von Strauss E. The magnitude of dementia occurrence in the world. *Alzheimer Disease & Associated Disorders*. 2003;17(2):63-67.
- Lleo A, Greenberg SM, Growdon JH. Current pharmacotherapy for Alzheimer's disease. *Annu. Rev. Med.* 2006;57:513-533. doi:10.1146/annurev.med.57.121304.131442
- Özky ÜD, Öztürk Y, Can Ö. Yaşlanan dünyanın hastalığı: Alzheimer hastalığı. *SDÜ Tıp Fakültesi Dergisi*. 2011;18(1):35-42.
- Dementia Australia. People with dementia and carers feel socially disconnected, survey finds 2017. <https://www.dementia.org.au/media-releases/2017/people-with-dementia-and-carers-feel-socially-disconnected-survey-finds>. Erişim tarihi 3 Mart 2021.
- Surr CA, Gates C, Irving D, Oyebo J, Smith SJ, Parveen S, ve ark. Effective dementia education and training for the health and social care workforce: A systematic review of the literature. *Review of Educational Research*. 2017;87(5):966-1002. doi:10.3102/0034654317723305
- Sarsak Hİ. Overview: Dementia and the role of occupational therapy practitioner. *MOJ Yoga Physical Ther*. 2018;3(5):98-100. doi:10.15406/mojypt.2018.03.00053
- Keser ENN. Alzheimer hastalığına yönelik sosyal hizmet müdahaleleri. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*. 2019;12(2):121-128.
- Morris MC. The role of nutrition in Alzheimer's disease: Epidemiological evidence. *European Journal of Neurology*. 2009;16(1):1-7. doi:10.1111/j.1468-1331.2009.02735.x
- Hopper T, Hinton P. Hearing loss among individuals with Dementia: Barriers and facilitators to care. *Canadian Journal of Speech-Language Pathology & Audiology*. 2012;36(4):302-313.
- ASHA. Dementia. <https://www.asha.org/public/speech/disorders/dementia/>. Erişim tarihi 3 Mart 2021.
- Nordhus IH, Sivertsen B, Pallesen S. Knowledge about Alzheimer's disease among Norwegian psychologists: The Alzheimer's disease knowledge scale. *Aging & Mental Health*. 2012;16(4):521-528. doi:10.1080/13607863.2011.628973
- Sharma R, Sharma SC, Pardhan SN, Chalise P, Paudel, L. Knowledge of Alzheimer's disease among medical students of a medical college. *JNMA*. 2018;56(211):666-9.
- Baral K, Dahal M, Pradhan S. Knowledge regarding Alzheimer's Disease among college students of Kathmandu, Nepal. *International Journal of Alzheimer's Disease*. 2020;1:1-6. doi:10.1155/2020/6173217
- Eshbaugh EM. Gaps in Alzheimer's knowledge among college students. *Educational Gerontology*. 2014;40(9):655-665. doi:10.1080/03601277.2013.863573
- Dong A, Gong G, Reifsnider E, Huang S, Zhang Z, Mao J. Knowledge and Attitudes toward Dementia among Undergraduate Health Professional Students in China: A Cross-Sectional Survey. *Teaching and Learning in Medicine*. 2021; Ahead of print: 1-9. doi:10.1080/10401334.2021.1971988

17. Saccasan N, Scerri C. Dementia knowledge, attitudes and training needs of speech-language pathology students and practitioners: A countrywide study. *International Journal of Language & Communication Disorders*. 2020;55(6):955-970. doi:10.1111/1460-6984.12574

18. Shin JH, Seo HJ, Kim KH, Kim KH, Lee Y. Knowledge about dementia in South Korean nursing students: A cross-sectional survey. *BMC Nursing*. 2015; 14(1): 1-7. doi: 10.1186/s12912-015-0116-4

19. Smyth W, Fielding E, Beattie E., Gardner A, Moyle W, Franklin S, ve ark. A survey-based study of knowledge of Alzheimer's disease among health care staff. *BMC Geriatrics*. 2013;13:1-8. doi:10.1186/1471-2318-13-2

20. Yılmaz F, Yavuz-Çolak M. The validity and reliability of a Turkish version of the Alzheimer's disease knowledge scale (ADKS). *Türkiye Klinikleri Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2020;5 (3):594-602. doi: 10.5336/healthsci.2020-74195

21. Çetinkaya A, Elbi H, Altan S, Rahman S, Aydemir Ö. (2019). Demans Tutum Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması. *Nöropsikiyatri Arşivi*. 2020;57:325-332. doi:10.29399/npa.24705

22. Böke K. Örneklem. In: K Böke, editor. *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. (5. Baskı) içinde (s. 105-147). Alfa Yayıncılık; 2017. p. 105-147.

23. Garrie AJ, Goel S, Forsberg MM. Medical students' perceptions of dementia after participation in poetry workshop with people with dementia. *International Journal of Alzheimer's Disease*. 2016;2016:1-7. doi:10.1155/2016/2785105

24. Kaf WA, Barboa LS, Fisher BJ, Snively LA. Effect of interdisciplinary service learning experience for audiology and speech-language pathology students working with adults with dementia. *American Journal of Audiology*. 2011;20(2):S241-S249. doi:10.1044/1059-0889(2011/10-0025)

25. Kimzey M, Mastel-Smith B, Alfred D. The impact of educational experiences on nursing students' knowledge and attitudes toward people with Alzheimer's disease: A mixed method study. *Nurse education today*. 2016;46:57-63. doi:10.1016/j.nedt.2016.08.031

26. Chan PA, Chan T. The impact of discrimination against older people with dementia and its impact on student nurses professional socialisation. *Nurse Education in Practice*. 2009;9(4):221-227. doi:10.1016/j.nepr.2008.05.005

27. Pudelewicz A, Talarska D, Bączyk G. Burden of caregivers of patients with Alzheimer's disease. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*. 2019;33(2):336-341. doi:10.1111/scs.12626

28. Kimzey M, Mastel-Smith B, Seale A. Effects of dementia-specific education for nursing students. *Nurse Educator*. 2019; 44(6): 338-341. doi 10.1097/NNE.0000000000000623